

Universiteit Utrecht

Faculty of Veterinary Medicine
Department of Population Health Sciences
Animals in Science and Society

DGK-PHS-DWM, Postbus 80166, 3508 TD Utrecht

Yalelaan 2, 3584 CM Utrecht,
The Netherlands

Prof. T. Bas Rodenburg, Hoogleraar Dierenwelzijn

Phone
E-mail t.b.rodenburg@uu.nl
Date 12-02-2024
Subject Position paper Wet Dieren

Als lid van de Raad voor Dieraangelegenheden (RDA) was ik onderdeel van het forum dat in 2021 de zes principes voor een dierwaardige veehouderij heeft geïntroduceerd: 1) Erkenning van de intrinsieke waarde en de integriteit van het dier, 2) Goede voeding, 3) Goede omgeving, 4) Goede gezondheid, 5) Natuurlijk gedrag en 6) Positieve emotionele toestand. Daarnaast hebben wij vanuit de UU de quickscan geschreven 'Informatieset dierwaardige veehouderij' (2022) en ben ik lid van de wetenschappelijke adviesgroep van de convenanttafel dierwaardige veehouderij. Met de adviesgroep hebben we in 2023 een dierinhoudelijke toets uitgevoerd, waarbij we voor de varkens-, pluimvee en rundveehouderij hebben geschetst hoe een dierwaardige houderij eruit zou moeten zien als die uitgaat van de zes principes. Hieronder zal ik ingaan op de twee belangrijkste onderwerpen uit de nota van wijziging, namelijk het voldoen aan gedragsbehoeftes en het uitfaseren van ingrepen.

Gedragsbehoeftes

Het voldoen aan gedragsbehoeftes is een principe dat centraal staat in het denken over een dierwaardige veehouderij. Bij elke diersoort zijn gedragsbehoeftes te benoemen die heel erg belangrijk zijn voor die diersoort. Vaak zijn dit gedragingen die ook al door de wilde voorouders van onze huidige landbouwhuisdieren vertoond werden. Bij kippen kunt u bijvoorbeeld denken aan scharrelgedrag. In het wild besteden kippen ongeveer 60% van de tijd dat ze wakker en actief zijn aan dit gedrag (Dawkins, 1989). In de houderij is dit niet nodig, omdat het voer voor de dieren klaarstaat. Toch blijft de behoefte om dit gedrag te vertonen, ook bij onze gedomesticeerde dieren, sterk aanwezig (Schutz en Jensen, 2001). Als dat niet mogelijk is in het houderijsysteem, kunnen gedragsproblemen ontstaan, zoals verenpikken bij kippen en staartbijten bij varkens. Wanneer het voor een dier wel mogelijk is om te voorzien in zijn gedragsbehoeftes, heeft dit positieve effecten op het welzijn. Het dier kan zich aanpassen aan de omstandigheden in zijn omgeving, om een toestand te bereiken die het zelf als positief ervaart. Dit sluit aan bij het Utrechtse dierenwelzijnsconcept (Ohl en van der Staaij, 2012; Arndt et al., 2022).

Het nieuwe artikel 2.2 houdt straks in dat het verboden is om dieren permanent de mogelijkheid te onthouden om te voorzien in de aangewezen gedragsbehoeftes. Die aanwijzing zou dan worden geregeld in een algemene maatregel van bestuur met specificaties per diersoort. Ook worden een aantal categorieën expliciet benoemd: sociaal gedrag, zelfverzorgend gedrag, foerageergedrag, territoriaal gedrag en voortplantingsgedrag. Verder wordt benoemd dat de keuzevrijheid voor dieren, en hoe en wanneer ze in deze behoeften voorzien, belangrijk is. Op zich onderschrijf ik al deze punten. Ik vraag me wel af hoeveel kracht het aangepaste artikel gaat hebben. In de huidige Wet Dieren staat in artikel 3 immers ook al dat dieren zijn 'gevrjwaard van beperking van natuurlijk gedrag (voor zover zulks redelijkerwijs kan worden verlangd).' Dat zie ik momenteel onvoldoende terug in de praktijk.

Ingrepen

Voldoen aan het eerste principe van dierwaardige veehouderij houdt o.a. in dat je het dier niet moet aanpassen aan de omgeving, bijvoorbeeld door lichamelijke ingrepen. Dat betekent dus dat in een dierwaardige veehouderij ingrepen als snavel behandelen bij kippen, staarten couperen en castreren bij varkens en onthoornen bij runderen niet langer mogelijk zijn. In de meeste gevallen zijn er aanpassingen nodig aan het huisvestingssysteem om intacte dieren op een goede en veilige manier te kunnen houden. Deze aanpassingen kunnen bestaan uit het beschikbaar maken van meer ruimte per dier en uit het voldoen aan gedragsbehoeftes (zie voorgaande).

In de nota van wijziging wordt aangegeven dat in het kader van de wijziging van de Wet Dieren de toegestane ingrepen bij dieren in de veehouderij worden heroverwogen. Tegelijk wordt er aangegeven dat dit nu niet leidt tot aanpassingen in de tekst, omdat er al een 'nee, tenzij' beleid wordt gevoerd t.a.v. ingrepen. Ik zou in dat kader aandringen op een krachtige heroverweging van de toegestane ingrepen en een krachtige inzet op een veehouderij zonder routinematige, lichamelijke ingrepen. Het routinematig couperen van varkensstaarten is al sinds 1994 verboden binnen de EU (dit jaar 30 jaar geleden!). Tegelijkertijd heeft in Nederland anno 2024 slechts 1% van alle vleesvarkens een intacte staart. Dit maakt duidelijk dat er een combinatie nodig is van harde afspraken over het uitfaseren van ingrepen en het actief ondersteunen van initiatieven om over te gaan tot een houderij zonder lichamelijke ingrepen. Ook zou (praktijk-) onderzoek mogelijk gemaakt moeten worden om deze transitie actief te ondersteunen.

Conclusie

Beide onderwerpen, het voldoen aan gedragsbehoeftes en het uitfaseren van ingrepen, hebben sterk met elkaar te maken. Om aan gedragsbehoeftes te voldoen, moet er vaak meer ruimte per dier beschikbaar worden gesteld en moeten er bepaalde gedragsmogelijkheden (bijvoorbeeld een scharrelruimte, een stofbad of een weiland) ter beschikking worden gesteld om dit gedrag mogelijk te maken. In een dergelijke omgeving is het ook beter haalbaar om dieren met intacte snavels, staarten of hoorns te houden. De gewijzigde Wet Dieren kan straks bijdragen aan het realiseren van een dierwaardige veehouderij, maar dan moet er wel serieus werk gemaakt worden van zowel het waarborgen van de gedragsbehoeftes als van het uitfaseren van ingrepen. Vanuit de wetenschap zijn we graag bereid om hieraan bij te dragen.

Referenties

- RDA Zienswijze Dierwaardige Veehouderij, 2021
<https://www.rda.nl/publicaties/zienswijzen/2021/11/18/zienswijze-dierwaardige-veehouderij>
- Quickscan informatieset Convenant Dierwaardige Veehouderij, 2022
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/11/18/quickscan-uu-dierwaardigheid>
- Dierinhoudelijke toets' en 'keurmerktoets – bijlage G bij Verslag van de voorzitter van het convenanttraject dierwaardige veehouderij, 2023
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/12/08/bijlagen-verslag-voorzitter-van-het-convenanttraject-dierwaardige-veehouderij>
- Arndt, S. S., V. C. Goerlich and F. J. van der Staay (2022). "A dynamic concept of animal welfare: The role of appetitive and adverse internal and external factors and the animal's ability to adapt to them." *Frontiers in Animal Science* 3.
- Dawkins, M. S. (1989). "Time budget in red junglefowl as a baseline for the assessment of welfare in domestic fowl." *Applied Animal Behaviour Science* 24: 77-80.
- Ohl, F. and F. J. van der Staay (2012). "Animal welfare: At the interface between science and society." *Veterinary Journal* 192(1): 13-19.
- Schutz, K. E. and P. Jensen (2001). "Effects of resource allocation on behavioural strategies: a comparison of red junglefowl (*Gallus gallus*) and two domesticated breeds of poultry." *Ethology* 107: 753-765